

INSTYTUT
AKTYWIZACJI
REGIONÓW

Zawieszenie prawa do emerytury

Niniejszy informator ma na celu przedstawienie podstawowych zagadnień związanych z przywołanym tematem i powstał w ramach realizacji zadania edukacji prawnej realizowanej w 2023 roku przez Instytut Aktywizacji Regionów

Osiąganie przez emeryta lub rencistę, który ma ustalone prawo do emerytury rolniczej lub renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy albo do renty rodzinnej, przychodów z tytułu wykonywania działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego (dotyczy również przychodów uzyskiwanych z tytułu działalności wykonywanej za granicą) może spowodować zawieszenie rolniczych świadczeń emerytalno-rentowych lub ich zmniejszenie (dot. Części uzupełniającej tych świadczeń). Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w art. 34 ust. 1 stanowi, iż prawo do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia ulega zawieszeniu na zasadach określonych w art. 103-106 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jednocześnie ustawa ta gwarantuje, iż zawieszeniu nie podlega część składkowa emerytury lub renty rolniczej bądź nadwyżka świadczenia emerytalno-rentowego ponad 95% emerytury podstawowej (w przypadku świadczeń przyznanych przed dniem 01 stycznia 1991 r.) lub ponad 85% emerytury podstawowej (w przypadku rent rodzinnych). Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu w przypadku osiągnięcia przychodu (np. z tytułu zatrudnienia, służby, innej pracy zarobkowej lub prowadzenia pozarolniczej działalności) przekraczającego tak zwane dopuszczalne kwoty obliczane od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ogłoszonego przez Prezesa GUS (przeciętne miesięczne wynagrodzenie w drugim kwartale 2021 r. wyniosło 5 504 zł 52 gr). Przepisy dot. Zawieszenia (zmniejszenia) emerytury/renty stosuje się również do emerytów/rencistów osiągających przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą. Jeśli osiągnięte przez emeryta lub rencistę przychody nie przekraczają 70% kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (od dnia 1 września 2021 r. – 3.853 zł 20 gr), świadczenie jest nadal wypłacane w dotychczasowej wysokości.

Natomiast przychody przekraczające kwotę 3.853 zł 20 gr, a nie przekraczające kwoty stanowiącej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (od dnia 01 września 2021 r. – 7 155 zł 90 gr), powodują zmniejszenie części uzupełniającej (części wynoszącej 95% emerytury podstawowej w przypadku świadczeń przyznanych przed 1 stycznia 1991 r. lub 85% emerytury podstawowej w przypadku

rent rodzinnych) o kwotę przekroczenia, ale nie więcej niż o maksymalną kwotę zmniejszenia ustaloną dla danego świadczenia (646,67 zł oraz 549,71 zł dla rent rodzinnych, do których uprawniona jest jedna osoba). W razie osiągnięcia przychodu przekraczającego kwotę 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (o dnia 01 września 2021 r. – 7.155 zł 90 gr) ulega zawieszeniu część uzupełniająca rolniczego świadczenia emerytalno-rentowego. Bez względu na wysokość osiąganego przychodu nie podlegają zawieszeniu ani zmniejszeniu świadczenia osób, które mają ustalone prawo do emerytury rolniczej i osiągnęły powszechny wiek emerytalny, który wynosi 60 lat – dla kobiety i 65 lat – dla mężczyzny. Emeryci ci mogą zarabkować bez ograniczeń. Natomiast pozostali emeryci (pobierający tzw. emeryturę rolniczą „wcześniejszą”) muszą liczyć się z zawieszeniem (zmniejszeniem) części uzupełniającej pobieranej przez nich emerytury rolniczej, w przypadku osiągnięcia przychodu przekraczającego określone wyżej progi zarobkowe. Natomiast na wysokość renty rodzinnej pobieranej przez uczniów gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, oraz studentów, do czasu ukończenia 26 lat, nie mają wpływu przychody w związku z wykonywaniem umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego, stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Na zawieszenie (zmniejszenie) emerytury/renty rolniczej nie mają wpływu dochody z działalności rolniczej, jednakże fakt nie zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej decyduje o zawieszeniu (ograniczeniu wysokości) części uzupełniającej emerytury/renty rolniczej.

Zmniejszenie lub zawieszenie świadczeń pracujących emerytów i rencistów

Jeśli dana osoba dorabia do emerytury lub renty, to dodatkowe zarobki mogą spowodować, że zostanie zawieszona albo zmniejszona jej świadczenie. Dotyczy to tylko zarobków z działalności objętej obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi, np. z umowy o pracę.

ZUS może zmniejszyć lub zawiesić:

1. emeryturę;
2. emeryturę pomostową;
3. nauczycielskie świadczenie kompensacyjne;

4. rentę z tytułu niezdolności do pracy;
5. rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z:
6. wypadkiem przy pracy,
7. wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy sprzed 1 stycznia 2003 r.,
8. chorobą zawodową;
9. rentę inwalidy wojskowego, jeżeli Twoja niezdolność do pracy nie ma związku ze służbą wojskową;
10. rentę rodzinną po inwalidzie wojskowym, jeśli śmierć inwalidy nie pozostawała w związku ze służbą wojskową;
11. rentę rodzinną.

Na to, czy świadczenie zostanie zawieszona lub zmniejszona, ma wpływ przede wszystkim przychód z działalności, od której są obowiązkowe składki na ubezpieczenia społeczne.

Mowa tu o przychodach:

- z pracy na podstawie stosunku pracy;
- z pracy na podstawie umowy zlecenia lub współpracy przy tej umowie;
- z pracy na podstawie umowy agencyjnej lub współpracy przy tej umowie;

- z pracy na podstawie umowy o świadczenie usług (innej niż umowa zlecenia lub agencyjna),
do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, lub z współpracy przy tej umowie;
- z pracy wykonywana na podstawie:
 - o umowy -zlecenia,
 - o umowy agencyjnej,
 - o innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy o zleceniu,
 - o umowy o dzieło, jeżeli umowa zostanie zawarta z pracodawcą, z którym dana osoba pozostaje w stosunku pracy lub jeżeli w ramach takiej umowy (zawartej z

innym podmiotem) jest wykonywana praca na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje ona w stosunku pracy,

- z pozarolniczej działalności oraz współpracy przy jej wykonywaniu;
- z pracy nakładczej;
- z pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej i spółdzielni kółek rolniczych;
- z odpłatnej pracy na podstawie skierowania do pracy w czasie kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania;
- ze stypendium sportowego;
- ze sprawowania mandatu posła i posła do Parlamentu Europejskiego oraz senatora;
- z wynagrodzenia za pełnienie funkcji członka rady nadzorczej;
- ze służby w tzw. służbach mundurowych (Policja, Straż Pożarna itd.);
- z działalności wykonywanej za granicą;
- z zasiłków chorobowych, macierzyńskich i opiekuńczych;
- z wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy;
- ze świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego;
- z zasiłku wyrównawczego oraz dodatku wyrównawczego.

Świadczenie zostanie zawieszono lub zmniejszone także wtedy, gdy:

- dana osoba osiąga przychód z dodatkowej pracy i jest wyłączona z obowiązku ubezpieczeń społecznych, ponieważ pobiera emeryturę lub rentę;
- dana osoba wykonuje dodatkową pracę, od której nie trzeba opłacać składek na ubezpieczenia społeczne, bo opłaca już składki na te ubezpieczenia z innego tytułu.

Świadczenie nie zostanie zawieszono ani zmniejszone – niezależnie od wysokości przychodu, jaki osiągasz – jeżeli:

- dana osoba ma prawo do emerytury i ukończyła powszechny wiek emerytalny;
- Należy jednak pamiętać, że w przypadku gdy dana osoba ma prawo do emerytury i ukończyła powszechny wiek emerytalny (60 lat kobieta i 65 lat mężczyzna) i jest uprawniona do innego świadczenia, na przykład do renty rodzinnej, którą pobiera

jako świadczenie korzystniejsze – renta przysługuje jej w pełnej wysokości, niezależnie od tego, jak wysokie są jej zarobki.

- dana osoba ma prawo do emerytury częściowej;
- dana osoba ma prawo do renty inwalidy wojennego z tytułu pobytu w obozie i w miejscach odosobnienia lub do renty rodzinnej po takim inwalidzie;
- dana osoba ma prawo do renty inwalidy wojskowego w związku ze służbą wojskową lub renty rodzinnej po żołnierzu, którego śmierć ma związek ze służbą wojskową.

Jeżeli dana osoba kontynuuje (bez rozwiązania stosunku pracy) pracę w tym samym miejscu co przed przejściem na emeryturę, wówczas zostanie zawieszona jej emerytura – bez względu na wysokość jej zarobków – do czasu, aż rozwiąże stosunek pracy i złoży wniosek o podjęcie jej wypłaty.

Kiedy zostanie zmniejszona emerytura lub renta

W przypadku kiedy zarobki przekroczą 70% przeciętnego wynagrodzenia, ale nie będą wyższe niż 130% tej kwoty, wówczas ZUS zmniejszy świadczenie. Dlatego też należy poinformować ZUS o podjęciu zatrudnienia i osiągnięciu przychodu, który powoduje zmniejszenie emerytury lub renty. Wówczas zostanie wydana decyzja o zmniejszeniu świadczenia. W decyzji zostanie wskazane, że zmniejszenie emerytury lub renty następuje od miesiąca, w którym została wydana ta decyzja albo od następnego miesiąca i zostanie określona kwota, o jaką emerytura lub renta zostanie zmniejszona. Tak samo będzie w sytuacji, gdy świadczenie powinno być zmniejszone za pewien okres wstecz. Ostatecznie świadczenie zostanie rozliczone po zakończeniu roku kalendarzowego.

W jaki sposób zostanie zmniejszona emerytura lub renta

W pierwszej kolejności od przychodu zostanie odjęta tzw. niższa kwota graniczna przychodu, która wynosi 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Różnica to kwota, o którą zostanie obniżona emerytura lub renta. Jeżeli jednak wyliczona kwota jest wyższa niż kwota maksymalnego zmniejszenia, to świadczenie zostanie zmniejszone o odpowiednią kwotę maksymalnego zmniejszenia.

W przypadku, gdy jedna (lub kilka) z osób uprawnionych do renty rodzinnej osiąga przychód w wysokości powodującej zmniejszenie świadczenia – zostanie zmniejszona tylko ta część renty, która przysługuje tej osobie. Kwotę tego zmniejszenia stanowi różnica między kwotą uzyskanego przychodu a dopuszczalną kwotą przychodu (70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia). Kwota zmniejszenia nie może być jednak wyższa niż kwota maksymalnego zmniejszenia, ustalona proporcjonalnie do liczby uprawnionych osób, np.: 1/2 z kwoty maksymalnego zmniejszenia w przypadku dwóch uprawnionych osób, z których jedna osiąga przychód lub 1/4 z tej w przypadku czterech osób uprawnionych, z których jedna osiąga przychód.

Zawieszenie lub zmniejszenie emerytury pomostowej

Przy zawieszaniu lub zmniejszaniu emerytury pomostowej stosuje się zasady, dotyczące emerytur i rent, które zostały przedstawione powyżej. Jest jednak bardzo szczególny wyjątek. Należy wiedzieć, iż prawo do emerytury pomostowej ulega zawieszeniu bez względu na wysokość uzyskiwanego przychodu w razie podjęcia przez uprawnionego do emerytury pomostowej pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, wskazane w ustawie o emeryturach pomostowych.

Zawieszenie lub zmniejszenie nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego

Prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego ulega zawieszeniu lub zmniejszeniu w zależności od wysokości przychodu jaki jest osiągany. Obowiązują tu takie same zasady, co przy emeryturach i rentach. Szczególna sytuacja ma miejsce, gdy zostanie podjęta praca w placówce wskazanej w art. 1 Karty Nauczyciela. Co ważne, prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego ulega zawieszeniu – bez względu na wysokość uzyskiwanego przychodu i niezależnie od charakteru pracy, a więc także w przypadku pracy innej niż nauczycielska, w razie podjęcia przez uprawnionego pracy w:

- publicznym lub niepublicznym przedszkolu,
- szkole publicznej lub niepublicznej o uprawnieniach szkół publicznych,

□ publicznych lub niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 5 i 7 ustawy o systemie oświaty.